

EEN OPLEIDING TOT INFORMATIESPECIALIST

Maarten van Veen en Kees Westerkamp

Een nieuwe IDM-opleiding in Rotterdam. Bibliotheekopleidingen op mbo-niveau. Een schriftelijke cursus bij het NTI. Steeds meer adviesbureaus die workshop en trainingen aanbieden. Een nieuwe Nederlandse universitaire opleiding. Studeren bij een buitenlandse universiteit door middel van e-learning. De mogelijkheden om te leren voor informatiespecialisten lijken eindeloos te worden. Tijd voor een overzicht.

De markt voor opleidingen is de laatste tijd sterk in beweging. Het kan ook niet anders; de hele informatiemarkt verandert. Nieuwe technieken, veranderende wensen en eisen van klanten en juridische ontwikkelingen. Gelukkig kunnen toekomstige maar ook huidige informatiespecialisten kiezen uit een steeds groeiend aanbod aan cursussen, workshops en reguliere opleidingen. Het zijn niet alleen nieuwkomers. Ook bij de vertrouwde opleidingen zoals de IDM's en de GO staan de ontwikkelingen niet stil. Keuze genoeg dus. Maar het grote aanbod heeft wel een nadeel. Wie zich oriënteert ziet door de bomen het bos niet meer. Tijd voor wat ontwikkelingen en een overzicht van het aanbod.

Naast hbo- nu ook mbo-niveau

De IDM-opleidingen, van oudsher op hbo-niveau, hebben sinds september 2002 gezelschap van het middelbaar beroepsonderwijs. Daar gingen heel wat jaartjes discussiëren aan vooraf. Het onderzoek 'Succes boeken', dat in 2000 verscheen, gaf aan dat er tot 2005 jaarlijks 500 nieuwkomers op de arbeidsmarkt op mbo-niveau nodig zijn (zie ook artikel over arbeidsmarkt in Archos, 7/8, augustus 2002). Ruimte dus voor een nieuwe opleiding en reden voor Ecabo, een landelijk orgaan dat zich bezighoudt met de samenwerking tussen bedrijfsleven met middelbaar beroepsonderwijs, en de Regionale Opleidingscentra (ROC's) om met de bibliotheekopleiding op mbo-niveau te komen. 'ROC Oost-Nederland beet de spits af met de opleiding Medewerker informatiedienstverlening bibliotheken die zowel opleidt voor functies in de openbare bibliotheek als de bedrijfsbibliotheek', zegt Pauline Vrieling van Ecabo in Amersfoort. 'De andere ROC's zijn wat afwachtend. Onbekendheid met de sector en het nog niet beschikken over docenten heeft de overige mbo's doen besluiten pas in september 2003 te starten.'

Maar er zijn meer opleidingen op mbo-niveau. De SOD verzorgt de opleiding Documentaire informatieverzorger overheid en semi-overheid en de Stichting GO tekent voor Assistent-bedrijfsarchivaris. Wanneer over enkele jaren de eerste mbo'ers op de markt zullen komen, kunnen de hbo'ers de werkzaamheden waar ze te hoog voor zijn opgeleid doorgeven aan de nieuwkomers.

Instroom

De vraag is of er over enkele jaren nog wel genoeg informatiespecialisten op hbo-niveau afstuderen. De IDM-opleidingen hebben grote moeite met het vinden van nieuwe studenten. En dat terwijl er continu wordt gewerkt aan verbetering van het onderwijscurriculum. Het gebrek aan instroom op hbo-niveau heeft de Ichtus Hogeschool in Rotterdam (nu opgegaan in de Hogeschool In Holland, in ieder geval niet afgeschrikt om zich in het IDM-onderwijs te storten. Sinds afgelopen september hebben de zes IDM-opleidingen (Amsterdam, Den Haag, Deventer, Groningen, Maastricht en Tilburg) dus gezelschap van een zevende IDM-opleiding op hbo-niveau. Een aantal opleidingen biedt het programma naast voltijd ook in deeltijd aan. En voor wie dat niet genoeg is, is er al weer enige tijd de schriftelijke cursus Hbo Informatiedienstverlening en -management bij het NTI. Vanachter uw pc en vanuit uw luie stoel in uw eigen tempo studeren voor informatiespecialist

Onderwijs via beeldscherm

Alhoewel aan het bestaande rijtje van universitaire opleidingen voor informatiespecialisten (de Universiteit van Amsterdam en de Erasmus Universiteit) sinds kort de Universiteit Nyenrode is toegevoegd met de opleiding Master in Library Management komt het belangrijkste nieuws niet uit eigen land maar van over de landsgrenzen. Een aantal gerenommeerde buitenlandse universiteiten biedt via het internet een opleiding op het gebied van Information Science aan. De Australische Royal Melbourne Institute of Technology (RMIT) is een goed voorbeeld. Deze gigantische universiteit met ongeveer 58.000 studenten verzorgt afstandsonderwijs van onder meer Graduate diploma in document management (GDDM) en Master in business information and innovation (MBII).

Wim Hamers, senior managing consultant bij Unisys heeft vorig jaar beide opleidingen aan de universiteit afgerond zonder Nederland te hoeven verlaten. 'Studeren via internet vereist meer discipline dan klassikaal studeren', stelt hij. 'Het lesmateriaal werd gepresenteerd via drie parallelle trajecten. Het eerste traject was dat iedere week een nieuwe lesmodule op het web klaar stond. Dat waren Powerpoint-files met het werkboek in een Word-document en soms wat filmpjes en ingesproken teksten. De bedoeling was dat je de lessen on line kon bekijken. Maar vanwege de beperkte capaciteit van het internet duurde dat downloaden soms heel lang. Het kon oplopen tot 100 MB. Het tweede traject liep gelijk met het eerste. Deze vroeg erg veel discipline. Met vaste frequentie werd een aantal tutorials neergezet. Een tutorial is een reeks van discussies via een open discussiegroep. Je kreeg een standpunt opgelegd. Je moest dan een standpunt verder onderbouwen en verdedigen. Deze tutorial kwam op de website te staan. Dan moest door je medecursisten commentaar op de bijdrage worden geschreven. En natuurlijk kon ook weer op deze bijdrage worden gereageerd, enzovoort. Het makkelijkste was het om iets te schrijven waarmee je het eens bent. Een voorbeeld van een stelling is: 'voor een workflow moet je een analyse doen'. Na een paar weken werd de discussie stopgezet en het aantal reacties geteld. Het resultaat had invloed op je cijfer. Een derde traject bestond uit het uitvoeren van gezamenlijke opdrachten. Een voorbeeld: 'hoe kan de inzet van kennis in virtuele organisatie worden georganiseerd?' Je kreeg dan verschillende links en dat moest met drie medestudenten worden uitgewerkt: 2 Australiërs, 1 Canadese en 1 Europeaan (ikzelf). Allemaal verschillende tijdzones. Het was heel lastig om met elkaar te praten. Er is ook een voordeel: als je met de zon mee een mailtje rondstuurt dan kan je continu aan de opdracht werken...'

Examens

De toetsing verliep ook via het internet: 'Er waren specifieke examenweken. Het examen verschijnt op het web in een aangekondigde week. Het waren examens zoals essays en toetsen met open vragen. De druk was dat je het in precies een week af moest hebben. Het was flink aanpezen. Een extra moeilijkheidsgraad is dat het allemaal in academisch Engels is.' Wim Hamers heeft in zeer uiteenlopende vakken examen gedaan: Records management, Workflowmanagement, e-business, Document management en Knowledge management. Het was niet altijd even eenvoudig om internationaal te studeren.' De tijdzones zijn verschillend. Kantooruren zijn heel anders. Het verschil in schooljaar (januari tot december in Australië) leidde tot misverstanden, de docenten waren opeens met vakantie. En het was ook heel vervelend als in juli/augustus opeens examens op internet belanden, wanneer je zelf vakantie hebt. Er waren misverstanden met de regelmaat van de klok. Typische problemen met down under.'

Zijn de medecursisten niet veel te ver weg? 'De medecursisten leer je vooral kennen door gezamenlijk aan projecten te werken. Een Australiër steekt een businessanalyse anders in. Dat is pas echt internationaal leren. Verschillen zitten ook in de manier waarop men over overheden praat en de manier waarop de business gewoon gebeurt. In de verwerking van hypotheeken blijken bijvoorbeeld hele grote verschillen te zitten. Nog een voorbeeld. Toen we het over overheden hadden dook opeens het begrip records management op, toentertijd (jaren negentig) had nog niemand in Europa daarvan gehoord en nu wordt hier eind 2000 een recordsconventie opgericht.'

Traditionele opleidingsinstituten

Wie het aanbod van de universiteiten, IDM-opleidingen en ROC's niet ziet zitten kan natuurlijk altijd terecht bij de gevestigde instituten als de Stichting GO in Den Haag en de SOD in Woerden. Scheidend directeur Piet Kuijper (hij gaat per 1 januari met pensioen) van de GO heeft in ieder geval niet stilgezeten de laatste jaren. Het meer dan vijftig jaar oude instituut heeft met zo'n zestig opleidingen, cursussen en workshops een breed aanbod voor iedere archivaris, documentalist, bibliothecaris en informatiespecialist. 'De aandacht richt zich sterk op de vernieuwing in het vakgebied. Bijscholing in de vorm van nieuwe workshops of korte cursussen die betrekking hebben op de vernieuwing van de informatiedienstverlening en bijvoorbeeld op het toegankelijk maken van digitale informatie voorzien in een behoefte.

De verandering van de rol van de informatiespecialist leidt tot een zwaarder accent in de opleidingen op communicatieve vaardigheden en in bijscholing op bijvoorbeeld presentatie en instructie van digitale diensten', vindt Kuijper. 'Daarnaast houdt de onderwijs-methode ons ook erg bezig. Voor diverse cursussen en modules van opleidingen is de elektronische leeromgeving al in gebruik en in het cursusjaar 2002-2003 neemt dit aantal enorm toe. Er wordt onderzocht hoe de mogelijkheden van ICT van meerwaarde kunnen zijn voor het onderwijsproces.'

Sinds september 2002 is de GO ook internationaal gegaan. Toen werd voor het eerst een Engelstalige variant gegeven van de opleiding Octrooi-informatiespecialist met deelnemers uit India, Polen, Ierland, België en Nederland.

Naast de SOD en de GO mag ook het aanbod van het cursusbureau van het NBLC niet onvermeld blijven. Alhoewel medewerkers uit de openbare bibliotheek hier de belangrijkste doelgroep is, biedt het NBLC een aantal zeer interessante cursussen op het gebied van management, marketing en internet.

Advies- en trainingsbureaus blijven niet achter

Maar de opleidingsmarkt doet het ook goed onder de advies- en trainingsbureaus die ons vak rijk is. Veel bureaus zijn ingesprongen op de ontwikkelingen van de laatste jaren en bieden korte cursussen, workshops en dagjes op de hei, al dan niet in klassikaal verband of op maat gemaakt. De docenten zijn veelal als adviseur verbonden aan het bureau dat het aanbod verzorgt en putten uit de praktijk, opgedaan tijdens projecten voor uiteenlopende klanten. Het aanbod varieert van grote bureaus zoals Koenen Baak & Partners (Leergang Informatie, Document- en Records Management in samenwerking met de Hogeschool van Amsterdam), de Kopter Groep (met o.a. cursussen kennismangement en de nieuwe rol) en Reekx (o.a. cursus marketing en workshop deskresearch) tot aan kleine bureaus zoals Cursor (cursus projectmanagement). Tot slot lijkt samenwerking een belangrijke ontwikkeling te worden. Naast de hiervoor al genoemde samenwerking tussen Koenen Baak & Partners en de Hogeschool van Amsterdam (HvA) ontwikkelde de NVB samen met de HvA een cursus kennismangement.

Opleidingen

Internationale universiteiten (enkele voorbeelden)

Royal Melbourne Institute of Technology (RMIT)

RMIT University School of Business Information Technology, Level 17, 239 Bourke Street,
Melbourne, Victoria 3001, Australia
tel. +61 3 9925 5816
fax. +61 3 9925 5837
<http://www.informationatwork.com/>

Opleiding

- Graduate Diploma in Document Management (GDDM)
- Master in business Information and Innovation (MBII)

Opmerking

De opleidingen kunnen in een zelf te bepalen tempo worden gevolgd.

University of Northumbria (UK) & University of Parma (Italy)

Università degli Studi di Parma, Istituto di Biblioteconomia e Paleografia, Via D'Azeglio, 8543100
Parma
http://online.northumbria.ac.uk/faculties/art/information_studies/courses/intinfo1.html#dl9

Opleiding

- MA/MSc International information Studies

Opmerking

In mei 2001 is deze opleiding begonnen. In december 2002 start een nieuwe klas.

Syracuse University (School of Information Studies)

Syracuse University (School of Information Studies), Director of Distance Learning 4-206, Center for
Science and Technology, Syracuse, NY 13244
tel. +315 443 2911
fax +315 443 5673
<http://istweb.syr.edu/>

Opleiding

- Master of Library Science
- Master of Science in Information Management
- Master of Science in Telecommunications and Network Management

Opmerking

Uit de lijst van http://www.usnews.com/usnews/edu/elearning/rankings/lib_reg_prof.htm is deze universiteit geselecteerd. De universiteit biedt al vanaf 1993 afstandsonderwijs aan. De opleiding vereist een bijeenkomst per cursus.

HBO-opleidingen Informatiedienstverlening en Management (IDM)

Haagse Hogeschool Opleiding IDM

Haagse Hogeschool, Sector Informatica, Decanaat opleiding IDM, Johanna Westerdijkplein 75, 2521 EN Den Haag

tel. (070) 445 85 24

http://www.si.hhs.nl/Studenten/Deeltijd/IDM/01_inleiding.html

(informatie over de deeltijdopleiding)

Voltijd: Ja

Deeltijd: Ja

Hanzehogeschool Groningen Opleiding IDM

Hanzehogeschool Groningen, Economie & Management, Postbus 30030, 9700 RM Groningen, tel. (050) 595 20 00

http://www.hanze.nl/opleidingen/economie_&_management/default.asp

(zoek naar IDM voltijd of deeltijd)

Voltijd: Ja

Deeltijd: Duaal (3 dagen werken, 2 dagen leren)

Hogeschool Brabant Opleiding IDM

Academie It, Haagsemarkt 1, 4813 BA Breda

tel. (076) 525 05 50

<http://www.it4ever.nl/>

Voltijd: Ja

Deeltijd: Geen informatie via website verkrijgbaar

Hogeschool Zuyd Opleiding IDM

Nieuwe Eyckholt 300, 6419 DJ Heerlen

Postbus 550, 6400 AN Heerlen

tel. (045) 400 60 60 / (043) 346 65 59

Voltijd: Ja

Deeltijd: Nee

Saxion Hogeschool IJsselland Opleiding IDM

Saxion Hogeschool IJsselland, Instituut I&I, Postbus 501, 7400 AM Deventer

Tel. (0570) 66 36 63

http://www.hsij.nl/deeltijd/03/index_idm.html

Voltijd: Ja

Deeltijd: Ja (2 jaar)

Hogeschool van Amsterdam Opleiding IDM

Hogeschool van Amsterdam, Instituut voor Media en Informatie Management, Postbus 1025, 1000 BA Amsterdam

tel. (020) 595 17 00

<http://www.mim.hva.nl/>

Voltijd: Ja

Deeltijd: Ja (3 jaar)

Hogeschool INHOLLAND

Hogeschool INHOLLAND, Locatie Rotterdam

Tel. (0900) 46 46 55 263 [0900-INHOLLAND] €0,10/min.

<http://www.inholland.nl/>

(zoek bij management en organisatie naar opleiding IDM)

Voltijd: Ja

Deeltijd: Duaal (geen andere informatie)

NTI Opleiding IDM

NTI, Postbus 2222, 2301 CD Leiden

tel. (071) 561 00 77

<http://www.nti.nl>

Voltijd: Ja (geheel schriftelijke opleiding)

Deeltijd: Ja (geheel schriftelijke opleiding)

MBO-niveau

ROC Oost-Nederland

Hengelosestraat 381, 7821 DD Enschede

tel. (053) 850 43 00
<http://www.roc.nl>

Opleiding
Medewerker informatiedienstverlening bibliotheken

Opmerking
In september 2002 gestart met mbo-opleiding

SOD

De Bleek 1, 3447 GV Woerden
tel. (0348) 42 99 33
<http://www.sod-opleidingen.nl>

Opleiding
Diverse

Stichting GO

Celebesstraat 89, 2585 TG Den Haag
tel. (070) 351 23 80
<http://www.stichting-go.nl>

Opleiding
Meer dan 60 cursussen en workshops

Universiteiten

Universiteit van Amsterdam

Universiteit van Amsterdam, Faculteit der Geesteswetenschappen, Leerstoelgroep Boek-, Archief- en Informatiewetenschap, Oude Turfmarkt 147, 1012 GC Amsterdam
tel. (020) 525 35 03
<http://cf.hum.uva.nl/bai/index.htm>

Opleiding
- Boekwetenschap
- Archiefwetenschap
- Informatiewetenschap

Opmerking

Er worden drie majors aangeboden. Afgestudeerden van de IDM Amsterdam kunnen gebruik maken van de Zwaluwstaartregeling. In sommige gevallen kan individueel vrijstelling voor een onderdeel worden verleend.

Erasmus Universiteit

Erasmus Universiteit Rotterdam, Faculteit der Historische en kunstwetenschappen, Postdoctorale opleiding IDM, Postbus 1738, 3000 DR Rotterdam
tel. (010) 408 25 01
<http://www.fhk.eur.nl/idm/>

Opleiding

- Integraal Document Management

Opmerking

Duur van de postdoctoraalopleiding is 14 maanden

Nyenrode

Universiteit Nyenrode, Straatweg 25, 3621 BG Breukelen
tel. (0346) 29 12 11
<http://www.nyenrode.nl>

Opleiding

- Master in Library Management

Opmerking

Geen informatie via de website beschikbaar

Leergangen**Koenen Baak en Partners (KBenP) / Hogeschool van Amsterdam**

Westeinde 28, 2275 AE Den Haag
tel. (070) 300 06 84
http://www.kbenp.nl/framepages/frame_academie.htm

Opleiding

- Leergang Informatie-, Document- en Recordsmanagement

Opmerking

Samenwerking tussen adviesbureau en hogeschool

Hogeschool van Amsterdam / Brabant Bedrijfsopleidingen

Weesperzijde 190, 1097 DZ Amsterdam
tel. (020) 595 12 00
fax (020) 595 12 20
<http://www.habb.nl>

Opleiding

- Masterclass Kennismanagement

CIBIT

Arthur van Schendelstraat 75, 3511 MH Utrecht
tel. (030) 230 89 00
<http://www.cibit.nl>

Opleiding

- Masterclass Kennismanagement

LOI

Leidsedreef 2, 2354 BA Leiderdorp
tel. (071) 545 18 99
<http://www.loi.nl>

Opleiding

- Cursus Informatie- en kennismanagement

Opmerking

Schriftelijke cursus met gebruik van pc en e-mail.

Cursusinstellingen

SOD

De Bleek 1, 3447 GV Woerden
tel. (0348) 42 99 33
<http://www.sod-opleidingen.nl>

Opleiding

Diverse

Stichting GO

Celebesstraat 89, 2585 TG Den Haag
tel. (070) 351 23 80
<http://www.stichting-go.nl>

Opleiding

Meer dan 60 cursussen en workshops

Ticer

Warandelaan 2, Postbus 4191, 5004 JD Tilburg
tel. (013) 466 83 10

Opleiding

- International Summer School on the Digital Library

Archiefschool

Weesperzijde 190, 1097 DZ Amsterdam
tel. (020) 595 19 00
<http://www.archiefschool.nl>

Instituut Collectie Nederland

Postbus 76709, 1070 KA Amsterdam
tel. (020) 305 45 45
<http://www.icn.nl>

Cursusbureau NBLC

Platinaweg 10, 2544 EZ Den Haag
tel. (070) 309 01 00
<http://www.nblc.nl/cursusoverzicht/>

Trainings- en adviesbureaus

Kopter Kennisgroep

Parkweg 22, 8191 LJ Wapenveld
tel. (038) 447 80 11
<http://www.kopter.nl/kopter.htm>

DIS Consult

Engelandlaan 174, 2711 DW Zoetermeer
tel. (079) 342 95 09
<http://www.disconsult.nl>

Opleiding
- DIOR

Reekx

Plein 44, 1354 LJ Almere-Haven
tel. (036) 547 09 16
<http://www.reekx.nl>

Cursor

Heemsteedsedreef 153, 2101 KC Heemstede
tel. (023) 529 21 72

Voor meer informatie over opleidingen: <http://informationr.net/wl/> voor de World List of Departments and Schools of Information Studies, Information Management, Information Systems, etc.

Archos magazine, 4(2002) 10 (oktober), p.6-11

